Ч. 249 (12.615). Львів, пятниця 7. листопада 1930. Opłata pocztowa opłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„Неприсутні не мають рації“.

Львів, 5. листопада 1930.

Мудрість французької пословиці, що неприсутні ніколи своєї правди не докажуть, українці нераз уже перевірили на своїй шкурі. Там, де їх не було, вони все програвали. Але коли напр. деякі міжнародні постанови про українців прийнято в неприсутності цих останніх, українці мають бодай цей моральний арґумент, що їх туди свідомо не допущено, хоч самі вони, мовляв, усіми силами старалися туди дістатись. Невелику практичну вартість цей арґумент має, а всеж — він є *єдиним* арґументом.

Однак бувало й таке, що ми самі воліли бути неприсутніми. Пригадаймо: перепис населення у 1921 році, вибори в 1922 році й цілу низку інших дрібних нагод, при яких ми свідомо абсентувалися. Нині, здається, всі вже здаємо собі ясно справу, що бойкот виборів у 1922 році, проголошений українським громадянством в Галичині під натиском тодішнього нашого закордонного центру й переведений коштом величезних жертв та надзвичайної витрати енерґії, — був одною з найбільших помилок, якими прогрішилася українська політика останніх десятиліть! І. навпаки, одним із найрозумніших кроків нашої політичної тактики було засадниче рішення Української Парляментарної Репрезентації, вибраної з виборів 1928 року, — брати активну участь у всіх працях сойму, прийняти належну з титулу чисельности Українського Клюбу позицію віцемаршала сойму і сенату та проводу чи його заступництва в деяких соймових комісіях, висилати своїх представників до всіх комісій, куди лише мається на це право, а в самих комісіях і на пленумі сойму займати становище з погляду суторічевого. Коли нині чуємо закиди, що мовляв, Українська Парляментарна Репрезентація вела у соймі „демагоґічну тактику“, то на це легка і проста відповідь: просимо спершу познайомитися з соймовими стеноґрамами пленарних засідань і стеноґрафічними діяріями з комісій! Коли може й не всі українські промови стояли на належній висоті, то в усякому разі без найменшого сумніву перемагала в них тенденція до річевости й щораз далі — ця тенденція кріпшала й рівень промов кращав. Відомо теж, що президія Українського Клюбу завсіди налягала на те, аби у виступах поодиноких членів Клюбу було якнайменше фразеольоґії та якнайбільше річевої арґументації, з фактами, датами і цифрами та знанням справи. Ми вже признавали на цьому місці, що в політичній тактиці УНДО замітні були недотягнення, може навіть деякі хитання; можна зокрема й Парляментарній Репрезентації дещо закидати, однак факт активної і позитивної співпраці у соймі й сенаті остається фактом. І хоча ця активна й позитивна співпраця в останньому соймі не принесла успіхів у виді практичних полекшей ані будь-яких поважних здобутків, все одно саме під цим оглядом тактика Парл. Репрезентації була правильною: бо політика не робиться з дня на день, а передовсім така, як українська, яка має перед собою мур непоінформованости, дезорієнтації та з ґрунту фальшивих понять про стан і значіння української справи та внутрішньо-громадські відносини серед українців в Польщі зокрема.

Аж ось тепер знову являються „приклонники неприсутности“. Гасла виборчої абстиненції є пропаґандою неприсутности українців у політичному житті держави, в якій вони живуть, якій рекрута дають і податки платять та якої законам повинуються. Це пропаґанда не лише абсурдна, але й із погляду національних інтересів просто злочинна. Є куріозним парадоксом оперувати в пропаґанді виборчої абстиненції арґументами опортунізму: що, мовляв, теперішні обставини не віщують „побіди“ українській бльоковій листі, що люди занадто зайняті власним горем, аби мати час, голову та енерґію для громадських справ, що врешті можливости нових, звязаних з голосуванням, прикростей „не виплатяться“ числом вибраних послів та їх будучою діяльністю. Повторяємо, що всі ці арґументи зачерпнені з примітивного мішка буденного опортунізму, якого девізою є іти завжди по лінії найлекшого спротиву, — самі протиречать принципові абстиненції, яка ніколи не може бути диктована мотивами практичного характеру! Абсентуватися можна лише задля демонстрацій, задля зовнішнього ефекту. Але демонстрація ніколи не може тривати задовго, бо ніякого вражіння тоді не зробить, знудить глядачів і виконавців та залишить в одних і других несмак. Відмовитися від участи у виборах на те, щоби втратити на роки доступ до парляментарних палат, щоби втратити умандатоване представництво та щоби підслухувати під дверима сойму, що в ньому твориться — — це не є ніяка демонстрація, це ніякий політ.-тактичний крок. Це дітвацтво, до якого може спонукати оґірчення і жаль, себто нерви і настрій, але ніколи розум.

Шість міліонів українців у Польщі творять одну пяту її населення. По справедливости повиннаб належатися нам одна пята з 444 мандатів. Але чейже вибір 88 українських послів є навіть теоретично неможливий, — про це вже подбали п. Дубановіч і його помічники-співтворці виборчої ординації. Якуж тоді прийняти границю мандатів, задля яких „варта“ брати участь у виборах?! Коли незалежні від нас обставини не дозволять нам перевести стільки наших послів, скільки в інших обставинах перевели би, то це нас не торкається. В 1922 році бльок національних меншин вибрав на Волині всіх 16 послів; у 1928 — одного одніського! І це зовсім не означало програної українців, тому, що всі знали, чому воно так вийшло. Чи це була би програна українців, коли би нині бльок 3-ох найбільших політичних партій, бльок, який просто не має ніяких інших українських конкурентів, здобув би ледви кілька мандатів?!! Чи не вирнула би тоді перша думка в кожної людини в Польщі і поза нею: деж, у біса, поділися українці, що з ними сталося, якіж причини такого вислідку виборів?!

Не вільно нам лише добровільно усуватися на бік, не вільно самому годитися на те, аби нас не було там, де ми маємо право бути і де бути вважаємо річю потрібною!

„Ceterum censeo“ — підемо 16. і 23. ц. м. до виборів і будемо голосувати за 11-кою!

Автономія Закарпаття?

Прага, 1. листопада 1930.

Перед початком осінньої сесії парляменту у Празі зайшли деякі політичні випадки, які порушили справу автономії Закарпаття.

Після відомого атентату на діякона Сабова, що стоїть на чолі москвофільського товариства Духновича, зявилось у пресі кілька довших статтей, що обговорювали справу закарпатських політичних відносин. Найбільш обєктивне становище займали орґани чеської соціял-демократії та орґан леґіонерів — „Народні Освобозені“.

Коли наґінка на українців з приводу атентату трохи заспокоїлась, голова партії чехо-словацьких народніх соціялістів Кльофач опублікував у свойому головному орґані „Ческе Слово“ меморандум до уряду про автономію Закарпаття, про що свого часу була вже замітка в „Ділі“. Як відомо, становище Кльофача до українців є неприхильне та схиляється до підтримки москвофілів.

Недавно Закарпаття відвідали міністр шкільництва д-р Іван Дерер (с.-д.) і міністр хліборобства Брадач (аґрарник). В пресі з цього приводу проскочили звістки, що подорож міністрів стоїть у тісному звязку з переведенням в життя конституційної постанови (§ 3) про автономію Закарпаття.

Д-р Дерер підчас подорожі приймав в Ужгороді ріжні делеґації та мав з ними розмови, в яких виразно зазначив своє невдоволення зі стану шкільництва на Закарпатті, як з боку матеріяльного забезпечення, так і викладової мови. Між іншим зазначив, що не погоджується з дотеперішнім будуванням чеських шкіл там, де для місцевого населення вони не потрібні. („Нар. Осв.“).

Міністр Брадач підчас подорожі говорив виключно на господарські теми. Він признавав велику убогість полонинного господарства та необхідність поліпшення лісної господарки, як одного зі значних зарібкових підприємств для збіднілого населення Закарпаття.

На зїзді соціял-демократичної партії Чехословаччини виголосили відчити про необхідність запровадження автономії Закарпаття д-р Дерер та Реваль. Але найбільш авторитетною заявою треба уважати виступ міністра зак. справ д-ра Бенеша в сенатській комісії 17. жовтня, де він дослівно сказав таке:

> „Що торкається автономії Підкарпатської Руси, то я від 1922 року, коли ще був премієром, намагався полагодити цю справу. Але треба було зробити необхідну підготовку, без котрої це не могло статися. Одначе я завсіди був тої думки, що цю справу треба полагодити якнайскоріше. Цеї думки я тримаюсь і сьогодня і тому можу сказати, що *сьогодня ця справа є уже настільки дозрілою, що сучасна влада її цілком певне переведе*“. („Україн. Кор.“ ч. 9.)

Після цієї заяви в парляменті громадська опінія присвячує цій справі все більше й більше уваги. Зміни у шкільній адміністрації Закарпаття, зроблені міністром Дерером, виразно вказують на започаткування реалізації автономії. Однак розпорядження д-ра Дерера зустрічаються, видно, з деякими перешкодами. Премієр міністрів Удржаль у свойому недавньому парляментарному експозе висловився про Закарпаття дуже туманно. Він сказав, що питання мови у школах і урядах Закарпаття є дуже складне, та що його не можна буде розвязати в якомусь одному напрямку.

Як відомо, право встановляти мову є головним завданням Закарпатського краєвого сойму Дванапятиліття відсовування справи скликання

сойму та регулювання питань мови шляхом розпоряджень влади не заловольняє місцевих кол і викликує тертя між урядами. Недавно дійшло до того, що міністр шкільництва змушений був скасувати розпорядок політичної влади в Ужгороді, який заводив обовязкове листування шкільних органів з вищими урядами виключно чеською мовою. З цієї причини повстав конфлікт з земським президентом Розсипальом; кажуть, що цей конфлікт таки закінчиться димісією Розсипаля.

Поруч із цими урядовими непорозуміннями розпочали наступ на український курс у політиці центральної влади також деякі громадські кола, неприхильні українцям. Сюди треба віднести меморандум делеґації закарпатських *жидів*(!) і малярів, яка цими днями відвідала прем'єра Удржаля та міністра Дерера, жадаючи відкриття для своїх дітей чеських, а не українських шкіл.

Особливо заметушились закарпатські москвофіли. Вони використовують кожну нагоду, щоби виступити проти українських домагань. Про останній їх виступ свідчить лист з Мукачева, надрукований 26. жовтня в „Народнім Освобозені". 20. жовтня в Мукачеві мав посольське віче сенатор чеських народніх соціялістів Фр. Мерта. На вічу розвинулась дебата про закарпатське шкільництво, розпочата секретарем спілки москвофільських учителів Василенком. Василенко заявив:

„На Закарпаттю аж до перевороту не було жадних мовних спорів; часописи та література видавались російською мовою, пристосованою до місцевого говору. Тоді інтеліґенція цілком уже стратила свою мову і колиб не було села, то російська мова булаб щезла у мадярській. Але після перевороту настало відродження, яке доходило часто до фанатизму. На жаль — зазначив промовець — після перевороту мабуть за браком місцевої інтеліґенції уряди призначали на Закарпаття богато чужинців, що принесли зі собою мовні спори та недобрі методи боротьби, які практикуються у них дома(?!). Коли цих метод не усунеться, то ще діждемося неприємних наслідків (?!).

Василенко на віче приносив українські книжки, взяті зі шкільної бібліотеки, щоби доказати, в якому дусі вони писані, тим більше, що в одній з книжок можна було бачити етноґрафічну мапу України з означеною границею на Попраді. Цим він хотів доказати „українську ірреденту" супроти Чехословаччини, щоби залякати сенатора і слухачів „українською небезпекою".

Другий промовець дуже дивувався, як можна виховувати молодь для „імаґінарної" держави, котра ще не істнує, замість того, щоби виховувати молодь і народ, який до Чехословаччини добровільно прилучився, її признає і не має жадного бажання ніяких змін кордонів... (А хто їх має?!). Цей-же промовець уважає великим безправством останнє розпорядження, яким наказано учителям учити дітей граматику (українську), котрої вони (учителі) не розуміють, тоді, як стара (московська) була заборонена. На його думку москвофіли будуть домагатися рівнорядности московських підручників з українськими для вільної конкуренції на деякий час, за який виясниться, що природнє, а що ні.

Над цим мукачівським листом ми трохи довше спинилися для того, щоби показати, як москвофіли намагаються підкопати довіря до автономії. Питомий спосіб, знаний нам з політики інших держав, який пояснює розвиток українських змагань впливами зпоза кордону, знаходить місце і в межах Чехословаччини.

Підриваючи довіря празького уряду до закарпатських українців, москвофіли хотять цим способом зберегти для себе принаймні рівнорядні права для „язичія". Але треба сподіватись, що чехословацька влада не зверне уваги на політичні крутійства москвофілів і в недалекому вже часі передасть питання мови компетентному для цього Закарпатському Соймові. В цьому напрямі була і відповідь сенатора Мерти. Він сказав, що його партія є національна, але не шовіністична, і тому ніяк не може підтримувати політику, при якій один нарід міг би гнобити другий.

Але не минуло й тижня, як Мерта став на становище москвофілів. Як повідомило „Народні Освобозені" в 30. жовтня, він разом з сенатором Губкою, Пламінковою і іншими (всі народні соц.) вніс в сенаті інтерпеляцію до міністра шкільництва, в якій вимагає охорони в льояльному дусі написаних (?) москвофільських читанок для нормальної школи, що недавно були заборонені земським урядом.

Зі всіх наведених помічень треба прийти до висновку, що *питання автономії Закарпаття стає уже для Чехословаччини актуальним.* З цього приводу можемо побажати закарпатським українцям, аби їх вичікування раз уже скінчилось і щоби відкрилась для них нова сторінка життя.

Ми не є прихильниками кожного режіму, який буде виконувати владу під гаслом автономії. Коли автономія обмежиться на одну лише назву, як наприклад, на Радянській Україні, то така автономія нічого не була би вартна. Лише при умові забезпеки свободи виборів до сойму та надання йому широких уповноважень, як у культурно-господарських справах, так і в питаннях місцевої адміністрації, згідно з чехословацькою конституцією, — населення Закарпаття дістане запоруку свого природнього розвитку, корисного не лише для українського народу, але й чехословацької держави. Після запевнення українцям Закарпаття свобідного національного розвитку шляхом справедливої автономії, булиб поставлені тріві основи під приязнь українського й чеського народів та булаб усунена єдина, мабуть, запора, яка досіль стоїть на шляху цієї приязни.

Д-р Е. В.

Ювилейний дарунок.

Закриття ґімназії „Рідної Школи" в Дрогобичі.

Щораз важчі матеріяльні умовини, з другого боку загальний зріст освітнього рівня українського народу і більшаючі всебічні вимоги народу, що очевидячки перетоплювався в націю, примусив керманичів українського життя оглянутися за побільшенням станиць праці та за побільшенням числа одиниць, які в будуччині могли би перейняти провід. Позбавлений „вищих" суспільних верств, що були провідними в інших націй, український нарід був примушений творити свою провідну клясу прямо з нутра, з поміж селянських мас. На перепоні стояли особливші політичні умовини, в яких опинився український нарід, та його матеріяльна вбогість. Відомо, що українська територія мала завжди за мало своїх національних середніх шкіл, та що селянська бідність не дозволяла користуватися як слід і тими істнуючими державними середніми школами (недостача відповідної підготовки сільських дітей в одноклясових сільських школах, далека віддаль державних шкіл, кошти приміщення дітвори в чужому місті то що).

Щоби вийти з цього положення, почали ми творити в Галичині своє приватне середнє шкільництво. В довоєнних часах можна би назвати чимало місцевостей, які розуміли значіння середньої школи й несли для неї великі матеріяльні жертви.

Початок у цьому напрямі дав *Рогатин*, основуючи 1907 р. заходами померших о. Стефана Городецького і о. Омеляна Ваня *першу приватну ґімназію „Рідної Школи", розвязану на днях польською владою на передодні проголошення 50-літнього ювилею її власниці.* Маючи зразки таких ґімназій в Яворові, Копичинцях, Буську, Городенці, Збаражі і Чорткові, рішився й *Дрогобич* в р. 1918 на оснування приватної української ґімназії „Рідної Школи" (тоді У. П. Т.), якої першу клясу з 25-ма учнями відкрито тогож року у вересні з учителями Княжинським, д-р Берчаком та о. Марущаком. Дискусії на тему, якого типу має бути нова ґімназія, покінчилися так, що вона остала ґімназією клясичного типу.

Коли в Дрогобичі настала українська влада, злито цю ґімназію з державною польською, яку перемінено на українську. З приходом польських військ приватної ґімназії не реактивовано. Щойно з кінцем грудня 1919 р. удалося виєднати дозвіл краєвої ради шкільної у Львові на ведення курсів у восьмох клясах під управою о. Поліклевта Кмита. Курси велися на зразок при-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 7. ЛИСТОПАДА 1930.

АЛЬФОНС ДОДЕ. 52)

МАЦІЦЬКИЙ

ПОВІСТЬ.

А трапилось це серед таких обставин:

Від часу нашої сповіди над берегом ріки, Якимцьо не згадував мені більше про своє кохання... Але його обличча казало ясно, що не все йде так, як він бажав би... Коли він вертався в неділю від Перротів, завсіди був сумний. У ночі чути було, як зітхає та зітхає... Коли я його питав: „Що тобі, Якимцю?" він відповідав обривисто: „Нічого."

Але вже з самого тону я відчував, що з ним щось коїлося. Він, такий звичайно добрий і терпеливий, тепер мав свої погані настрої. Інколи дивився на мене так, наче би ми були в сварці. Я підозрівав, що за цими настроями скривається якесь велике любовне горе, але тому, що Якимцьо мовчав завзято, я не зважився питати перший. А проте одної неділі, коли він ходив захмарений ще більше як звичайно, я хотів остаточно вивести цю справу на чисту воду.

— Слухай, Якимцю, що з тобою? — спитав я його, беручи його за руки. — Отже там у тебе щось не йде?

— Таки не йде — відповів бідний хлопець з квасною міною.

— Але врешті скажи, що таке? чи Перрот запримітив що? Чи він є противний Вашій любови?

— Ні, Данильцю, Перрот не є перепоною. Це вона не кохає мене і ніколи кохати не буде.

— Що за дурниці! Звідки ти можеш знати, що вона ніколи тебе не покохає? Чи ти бодай сказав їй, що ти її кохаєш? Правда, що ні! Отже чого хочеш?

— Той, що її любить, мовчить. Він не потребує говорити, щоби його кохали...

— Чи справді, Якимцю, ти думаєш, що той що грає на флейті...

Якимцьо мав таку міну, немов би мене не розумів.

— Той, що її любить, мовчить — повторив він ще раз. І я не міг більше нічого від нього довідатися.

Тої ночі ніхто не спав в дзвінниці Сан-Жермен. Якимцьо провів увесь час при вікні, зітхаючи, задивлений у зорі. А я думав: „А якби я пішов туди розглянути ближче справу... Остаточно Якимцьо може помилятися. Каміля імовірно не зрозуміла, скільки почування скриває він у своїй краватці. А тому, що Якимцьо сам не має сміливости казати про своє почування, я міг би промовити від його імені... Таки так, так буде найкраще. Я піду до тої молодої провінціялки і побачимо, що можна зробити.

На другий день, не кажучи нічого Якимцеві, я почав переводити свій плян. Бог мені свідком, що йдучи туди, я не мав ніякої притаєної думки. Я йшов тільки для добра Якимця, тільки для нього... А проте, коли я доглянув ріг пасажу Сомон, на зелено помальований давній дім Ляюетів і надпис „Порцеляна і скло", я відчув легке тремтіння серця, яке повинно було бути для мене вістуном.

Коли я ввійшов, крамниця була порожня. У глибині флейтист їв та навіть підчас їди флейта лежала коло нього. „Цеж неможлива річ, щоби Каміля могла вагатися між цією блудною флейтою і Якимцем, — сказав я до себе. — Щож? побачимо."

Я застав Перрота при столі з його донькою і в товаристві дами з великими заслугами. На щастя, я не зустрів там чорних очей. Коли я ввійшов, мене зустріли окликом здивування. „Но, нарешті — крикнув Перрот громовим голосом. — Бо треба вам знати... що він напється з нами кави..." Присунули мені крісло, а дама з великими заслугами пішла за гарною чаркою з золотими квітами і мене посадили поруч панни Перрот.

Вона була дуже симпатична цього дня. Вплела собі трошки понад вухом — тепер це місце не є вже модне — маленьку червону рожу, червону, аж багрову. Я мав враження, що ця маленька рожечка мала ворожбитську силу, настільки вона придала краси молодій міщаночці. Перрот з великим сердечним сміхом сказав: „Ах, пане Даниле! невжеж ви зірвали з нами і не хочете більше нас бачити?"

Я пробував виправдуватися і говорив про свою літературну працю.

— Добре, добре, я знаю, що це значить студентська дільниця — відповів він мені на це.

Розсміявся розкотистим сміхом, спозираючи на даму з великими заслугами, яка покашлювала значучо егем! егем! і натискала мені під столом ногу. Ці міщухи уявляли собі, що студентська дільниця це значить музика, маскарада, божевільно проведені ночі, орґії, розбивана посудина, кат зна що. Ах, які вони були би здивовані, якби я міг їм оповісти своє черниче життя у своїй дзвіниці! Алеж відомо, що молоді люблять, коли вважають їх вітрогонами. На обвинувачення Перрота, я відповідав скромною міною і слабо боронився:

— Алеж ні, ні, впевняю вас, це не те, що ви думаєте.

Якби Якимцьо був мене бачив, то сміявся би щиро.

Коли кінчали пити каву, ми почули на подвірі звуки флейти. Це був знак, щоби Перрот ішов до крамниці. Ледве він вийшов, як дама з великими заслугами побігла за ним, щоби пограти з кухаркою маріяша. Кажучи між нами, найбільшою її заслугою було те, що вона вміла добре тасувати карти.

(Продовження буде.)

ватних лекцій, а молодь здавала іспити в державній українській гімназії в Перемишлі. Від р. 1920 ділилася гімназія на дві части: три перші кляси (I—III, 80 учнів) мали характер властивої школи, а пять рештуючих кляс (52 учні) підготовляли учнів до іспиту. Щорічно прибувала одна кляса так, що в 1925-6 було вже 8 повних кляс і в тому ж році відбувся перший іспит зрілости. По великих заходах, почавши від 1920 р., одержала ця гімназія на рік 1921-22 для кляс від I—IV. право державної школи, яке втратила в 1924-25 не завівши польського урядування. В р. 1925-26 одержала гімназія знову обмежене право прилюдности, яке відновлювала шкільна влада кожного року; відновила його теж і цього року (з дати 5. червня 1930).

Маючи всякі дані на розвиток, вибудував Кружок „Рідної Школи" у Дрогобичі величавий будинок для своїх приватних шкіл, а в першій мірі для гімназії коштом близько пів міліона золотих, завдяки прикладній жертвенности дрогобицьких громадян, дооколичних громад та установ. І було для кого. Гімназія зростала з кожним роком, начисляючи цього року під добрим проводом дир. Вол. Кузьмовича 300 учнів. Були завдатки на якнайкращий розвиток. Саме цього року минає 25 літ від часу істнування в Дрогобичі Кружка „Рідної Школи", безпосереднього опікуна тої гімназії. І в ювилейному дарі — одержав Кружок розвязання гімназії з усіми болючими наслідками для народу й молоді.

„Державна листа кандидатів".

Вже не перший раз стаємо до соймових виборів, а проте ще й тепер подекуди люди не розуміють деяких термінів (назв), які зустрічаються у звязку з виборами. До таких, як нам пишуть, належить т. зв. „державна листа" кандидатів на послів до сойму. Чуємо, що деякі виборці змішують „державну листу" з „жондовою листою" і дивуються та обурюються, як один чи другий наш громадський діяч попав на „жондову листу". **Державна листа не має нічого спільного з „жондовою".** Її укладають **кожна для себе і зі своїми кандидатами** ріжні групи, які стають до виборів. Тому „жондова" листа є одна, а державних лист є кільканацять, кожна з іншим числом.

Державна листа є одною з тих самих штучок виборчої ординації, які дають при виборах перевагу великим групам і виборчим бльокам. Є вона неначе премією для тієї виборчої групи чи виборчого бльоку, який добуде найбільше

В дні 16. і 23. листопада голосуйте всі на листи „Українського і Білоруського Виборчого Бльоку" число — 11

мандатів до сойму. Для державної листи істнує окрема державна виборча комісія, в якій засідає і наш представник (тепер його арештували!). Та комісія означує зголошені листи черговими числами і до тих лист повновласники окружних лист прилучують свої окружні листи. Цьому завдячуємо те, що **по всіх наших округах наша листа Українського і Білоруського Виборчого Бльоку має одне і те саме число 11.**

Згідно з виборчою ординацією (арт. 9): „Виборці з цілого обшару Річипосполитої вибирають 444 послів, з яких 372 з лист виставлених в округах і 72 з державних лист."

Державні листи зголошує принайменше по 5 послів або сенаторів уступаючого сойму чи сенату, або принайменше 1000 виборців по 500 з двох виборчих округ. Нашу державну листу підписали наші посли й сенатори з Українського Клюбу в розвязаному соймі.

Щоби мати право дістати мандати з державної листи, треба, щоби окружні листи з тим самим числом вибрали послів щонайменше в 6 округах. Потім, котре число добуде найбільше число послів в окрузі, те дістане найбільше мандатів зі своєї державної листи. Отже державна листа є саме одною з тих причин, чому при виборах творяться великі виборчі бльоки. Приблизно на 5 мандатів з окружних лист приходить один мандат з державної. Тому, щоби ми по своїй державній листі провели до сойму найбільше наших людей, то кожна наша округа мусить подбати провести у себе якнайбільше наших послів. **Досягнемо цього тоді, коли всі як один голосуватимемо на єдину українську виборчу листу ч. 11.**

Те саме відноситься і до сенату.

Дайте доказ, що памятаєте про інвалідів УГА!

Чи ви вислали свою лепту на допомогу інвалідам УГА? Цього листопаду ніхто до вас за нею не зайде; пішліть її негайно самі! Ваша лепта не піде на марно. Вона сповнє свою велику ціль!

Право виборчої аґітації.

З ріжних околиць краю одержуємо запити, чи є дальше **право аґітувати** при виборах, чи це право скасоване. Річ у тім, що деякі виборчі гієни страшать людей, що вийшло нове право, яке загалом забороняє аґітувати за якоюсь листою кандидатів.

Отож на ті запити відповідаємо:

1) **Нема такого закону, який забороняв би провадити свобідну аґітацію серед виборців за якоюсь листою.**

2) **Заборонений по закону тільки виборчий терор і шахрайство;** розпорядок президента з дня 12. вересня 1930 р. Д. З. ч. 54, поз. 509 забороняє і карає тих: а) хто **насильством, погрозою** або **підступом** перешкоджує відбути **передвиборчі збори** (арт. 2, кара 5 років тюрми); б) хто уживає насильства, безправної погрози або підступу, щоби вплинути на **спосіб голосування виборця,** або щоби виборця здержати від голосування (арт. 3, кара 5 років тюрми); в) **хто дає або обіцяє дати маєткову користь виборцеві** за його голос, або за здержання від голосування (арт. 4, кара 5 років тюрми); г) виборець, що за свій голос жадає маєткової або особистої користи (арт. 5, кара 5 років тюрми); д) хто за впливання на спосіб голосування, або на здержання від голосування бере або жадає маєткової чи особистої користи для себе чи для іншої особи (арт. 6, кара 5 років тюрми). **Цей останній припис є звернений проти тих виборчих гієн, котрі жадають за виборчу аґітацію заплати;** е) **хто при тайнім голосуванні в безправний спосіб запізнається з тим, як хто голосував** (арт. 7, кара до року тюрми).

Отже **право** не тільки дозволяє, але й хоронить свободу аґітації, **але аґітації чесної й безплатної.**

Натомість **право забороняє виборчий терор, шахрайство, підкупство й виборчу наживу гієн.**

Чи в практиці всі його держаться, це друге діло. Але кожний свідомий громадянин повинен виборчі надужиття докладно записувати, перевірювати та стверджувати підписами свідків, щоби негайно після виборів зробити з них ужиток.

Риков арештований?

„Руль" повідомляє, що комісар Риков усунений від всякого політичного впливу, та що на нього наложено домашній арешт.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З 7. ЛИСТОПАДА 1930.

В. С. ЛЕВИЦЬКИЙ.

КЛЄМАНСО І ЗБРОЄННЯ НІМЕЧЧИНИ.

На випадок війни. — Підготовка німців. — Досвіди минулого на майбутнє.

(Докінчення.)

Міністерство німецької Райхсвери є в тіснім порозумінні зі спеціяльними орґанізаціями за кордоном, які мають за завдання орґанізувати німецький воєнний промисл поза межами Німеччини, головно в СРСР.

Недавні випадки з трійливими ґазами вказують на те, що німецькі фабрики є пристосовані також до виробу трійливих ґазів, а навіть їх уже виробляють.

Могло би здаватися, що ті всі воєнні припаси всетаки не вистарчили би на те, щоби відразу забезпечити потрібну тепер міліонову армію на випадок війни. На це дає відповідь німецький ґенерал Сект у своїй книжці „Думки вояка": „При новому воєнному мистецтві армії будуччини не потрібують громадити великих запасів воєнного матеріялу, який скоро стає непридатним. Вистарчить зробити кілька прототипів і витворювати їх пізніше серіями. Важне є передовсім те, щоби будувати всі фабрики так, щоби на випадок війни легко можна було їх пристосувати до воєнного промислу. На те треба мати, розуміється, державні субвенції".

Одним з чинників конечних до ведення війни є залізниці і самоходи. В самій Надренії, себто в смузі, окупованій антантськими військами (до 1930 р.) німці побудували під оком французьких ґенералів дві величезні вузлові стації в Тревір і Кайзерсляутерн, де в часі війни можна буде складати і випускати 120 військових поїздів денно. В самім центрі провінції Айфель вибудували величезний автодром, який має 40 км. в обводі. До нього веде ціла сітка знаменито утриманих шляхів. Окрім того будується пять асфальтових самоходових доріг для сполуки правого боку Рену з глибиною краю і пять нових мостів на Рені. На всьому просторі Вестфалії і Надренії розрісся до незвичайних розмірів автобусовий рух. Скрізь і в день і в ночі курсують величезні автобуси на 40 осіб, які звичайно світять пустками. Правдиве призначення цих автобусів є також недвозначне.

Сама амуніція не вистарчить для ведення війни. Треба мати також чисельну перевагу в людях, а також перевагу в якости тих людей і в їх орґанізації. Щодо скількости людей, то німці не журяться нею, бо приріст населення Німеччини є завжди пропорціонально більший, як приріст Франції. Головно дбають німці про якість тих людей, себто їх вишкіл. Перш за все мають вони ще досить вишколених вояків зі світової війни, а окрім того приготовлюють свою молодь в орґанізаціях, які мають назву спортових, одначе в дійсности є правдивим військовим вишколом. Німеччині напевно не забракне військово вишколених людей.

Цікаві дані подає дальше Клємансо щодо військової орґанізації Німеччини. Бюджет Німеччини на 1929 р. виказує число старшин Райхсвери 3.798, підстаршин 20.880, вояків 74.020. Виходить з того, що один старшина або підстаршина припадає на 3 людей. На думку Клємансо, ці дві перші катеґорії достарчать для будучої німецької армії старшин, а третя підстаршин. Склад Райхсвери змінюється що 12 літ, отже на місце старих приходять для зразкового німецького вишколу нові кадри. Не треба також забувати 140.000 німецької поліції, вишколеної на військовий лад. У кожнім разі могли би німці на початку війни поставити своїх 480.000 війська проти 240.000 французьких.

Для армії є ще потрібні старшини ґенерального штабу і ґенерали. Німці мають їх ще досить зі світової війни і всі вони готові кожної хвилини розпочинати війну наново. Їх дуже часто покликують на ріжнородні вправи, де студіюють головно стратеґію, себто науку оперування масами. Ця наука вже перед 1914 р. стояла в Німеччині дуже високо і вона дуже причинилася до успіхів німців у світовій війні.

Щодо грошей, потрібних на війну, то Клємансо недвозначно вказує, що достарчить їх Німеччині у формі позичок Америка, в якій прийшли до голосу її приятелі.

Німці знайдуть також і моральну силу для виповідження нової лідбоєвої війни. Ціле виховання молоді в Німеччині ведене й надалі в напрямі крайнього націоналізму і реакції, а молоде покоління, яке незадовго перебере керму держави у свої руки йде під тим самим імперіялістичним гаслом:

11 11 11 11

Повстання на Кавказі.

Як подає А. Т. Е. з Риги, відділ кавказьких повстанців під проводом партизана Ака Дуева напав на Вознесенськ, повбивав комуністів і підпалив копальні нафти. В селі Сувош Кала черкеси урядили справжній погром росіян, знищили 2 російські школи і вбили предсідника ради Прокопова.

Вибори в Англії.

Як подає англійська преса, підчас останніх муніципальних виборів в Англії, консерватисти здобули 75 нових мандатів, лейбурпарті втратила 63 мандати, а ліберали втратили 12 мандатів.

Профанація хорватських могил.

Віденські часописи повідомляють із Загребу, що невідомі люди покрали в ночі з 1. на 2. листопада всі вінці та квіти з гробів хорватських політиків: Степана Радіча, Павла Радіча та Юрія Басарічека. Іх, як відомо, порозстріляв у скупштині серб Рачіч. Президент ради міністрів Жівкович приказав перевести слідство.

Сніг в Альпах.

Богато доріг в альпейських просмиках засипав сніг, якого впало останніми днями дуже богато.

Пабст вернеться до Австрії.

Австрійський міністр внутрішніх справ Штаремберґ уневажнив виданий проти майора Пабста приказ про виселення. Прокураторія ще перед тим здержала карне слідство проти Пабста. Майор Пабст подякував за посередництвом адвоката міністрові, за це, що направив заподіяну йому кривду та заповів, що вернеться до Австрії щойно пізніше, та не виконуватиме ніяких функцій в гаймвері.

Арештування в Югославії.

А. Т. Е. Відень. У Білгороді арештовано сина відомого хорватського діяча Прибіцевича. Його арештовано за написання політичної брошури п. з. „Як живе провідник хорватів", у якій боронить свого батька. Прибіцевича інтерновано давніше в однім селі в Сербії.

Розправа проти 6. білоруських послів.

Дня 17. листопада у виленськім окружнім суді почнеться процес бувш. послів Білоруського Селянсько-Робітничого Клюбу (Білорус. Громади): Голушина, Кримчука, Гаврилюка та Дворчанина. Їм закидають, що вели комуністичну діяльність у східних воєвідствах та що були у безпосередніх звязках із комінтерном.

—o—

Що діється в нашому краю.

В рубриці під цим заголовком читаємо в найновішому несконфіскованому (85) числі „Нової Зорі":

„У Вовчинці повіту станиславівського в ночі з д. 21. на 22 Х. вкрав хтось з памятника Шевченка, який стоїть серед села, портрет Шевченка, а рами поломив і розкинув по гостинці. — В ночі знова з д. 25. на 26. Х. рівнож якийсь незнаний бандит вкрав вивіску з місцевої читальні „Просвіти", котра межує з постерунком поліції. В селі не було ніяких пожеж ані саботажних актів, опріч щойно згаданих. В оригінальний спосіб перевів місцевий постерунок поліції ревізію в читальні „Просвіти" в дні 23. VIII. ц. р. Без відома голови читальні, яким є місцевий парох, відчинили вікно і через вікно постерункові поліцаї дісталися до читальні, отворили собі шафи з книжками та забрали 8 книжок, не даючи нікому ніякої посвідки. Суд узнав оправданою конфіскату одної з забраних книжок (якийсь старий календар „Просвіти" за статтю: „Серед бурі"). Решти книжок читальні не звернено".

Віче в Ямній (пов. Надвірна).

Дня 2. листопада обєднаний комітет наших партій улаштував в Ямній передвиборче віче. Відколи Ямна істнує, то всі віча відбувалися в куті цвинтаря коло так званої „вартівні". Тут робили передвиборчі віча в 1928 р. УНДО, радикали, справоздавці в 1929 і 1930 рр. були також тут. Але дня 2. Х. приїхав о. Луців з Микуличина до Ямної на Службу Божу і коли вчув, що буде віче, то зараз переказав, що він „ту банду розжене, як лиш вона збереться на цвинтарі; а як добровільно не підуть, то поліція їх усуне". Щоб обминути неприємностей, зроблено віче на городі Івана Німчука, зараз за огорожою цвинтаря. Однак на проповіди о. Луців сказав дослівно таке: „По Службі Божій всі спокійно ідіть додому, а не на якесь віче, коли не хочете напитати собі біди. Не слухайте жадних аґітаторів-провокаторів, але сидіть тихо дома і ніде не ходіть. Це я вам раджу з широго серця". Не зважаючи на те, віче випало дуже величаво: було понад півтора тисяча осіб. Хоч командант постерунку казав, що віче можна почати щойно в годині 2. пополудні, а люди вийшли з церкви в годині 1. пополудні, то люди всі як один чекали цілу годину у великій мовчанці. Політичний реферат виголосив Василь Домашевський з Микуличина та пояснив виборчу тактику, а п. Франц Козьолковський виголосив економічно-просвітний реферат. Нарід розходився одушевлений з віча, з тим, що засвідчить свою свідомість в дні 16. і 23. листопада.

Гуцул.

До всіх Повітових Виборчих Комітетів.

У всіх виборчих справах просимо звертатися на адресу: Краєвий Виборчий Комітет Українського і Білоруського Виборчого Бльоку, Львів, вул. Ґродзіцьких ч. 2/II. пов. (біля Ринку).

УКРАЇНСЬКИЙ І БІЛОРУСЬКИЙ ВИБОРЧИЙ БЛЬОК.

Ревізії й арештування.

РЕВІЗІЇ В БУЗЕЧЧИНІ.

В звязку з останніми подіями в нашім краю перевела поліційна експедиція ревізії і в Бузеччині, а саме дня 24. жовтня ц. р. в **Буську** у таких осіб: адв. д-ра Маркіяна Процика, адв. канд. Юрія Ваня, студ. фільос. Василя Вороновського, міщанина Анатоля Заліпського і в чит. „Просвіти". В часі ревізій нічого нелеґального не найдено; забрано в декого цензурні видавництва. — Дня 25. жовтня ц. р. та сама експедиція перевела ревізії в **Милятині Старім** у о. Ізидора Зельського і в місцевій кооперативі „Праця", де рівнож нічого не найдено. — Дня 10. жовтня переведено рівнож поліційну ревізію в селі **Кудерявці** у селян Григорія Пришляка і Петра Луки і в селі **Новосілки** у селян Павла Михайлова і Йосифа Болкуна, також без ніяких вислідів. Слід замітити, що в Бузеччині не було ні сліду якоїсь саботажної акції.

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТУВАННЯ В САМБІРЩИНІ.

В Самбірщині і в самому місті Самборі переводяться тепер масово ревізії. Прим. у п. Степана Сілецького з Лютовиськ, якого рідня мешкає в Самборі, відбуваються ревізії просто що другий день. В дні 4. листопада забрали його сина Антона до тюрми. В дні 1. листопада розкинув у нас в Самборі хтось українські летючки і мабуть у звязку з тим ідуть тепер численні арештування.

НАДВІРНЯНЩИНА.

По вічу з 2. ц. м. в селі **Ямна**, надвірнянського повіту, арештовано Франца Козьолковського, урядовця філії „Просвіти" з Делятина, під замітом виголошення протидержавної промови. Його передержано дві доби в арешті в Микуличині (арешт темний, брудний і неопалений) і дня 4. листопада відставлено до Станиславова.

НА ВОЛІ.

Тарас Посипанко, студ. політехніки, арештований 11. вересня під замітом ушкодження дротів, вийшов з львівської слідчої тюрми на волю дня 29. жовтня ц. р.

✝ Богдан Януш.

(Посмертна згадка.)

Дня 4. листопада 1930 р. трагічною смертю помер відомий дослідник історії Львова й Галичини *Богдан Януш.* З роду і переконання українець, силою незавидних обставин працював переважно в польських видавництвах, але з українською наукою утримував тісні звязки і містив у наших видавництвах статті під псевдонімом *В. Карпович.* Наукову працю розпочав пок. Януш ще як ученик ґімназії — вже тоді з гуртком молодших товаришів робив прогульки по Львові й околиці, збирав види церков, розсліджував старі цвинтарі, шукав археольоґічних памяток. З його товаришів-учнів виросли опісля поважні наукові сили, як пок. Вол. Гребеняк і варшавський археольоґ Вол. Антонович. Сам Януш так запалився до улюблених дослідів, що залишив правильні студії і почав працювати науково як автодидакт.

Першим полем його праці була преісторія Галичини. На початку 1900-их років це була ділянка оброблена дуже слабо; кількох дослідників, що їй жертвувало свої сили, не могло опанувати широкого предмету. Януш підняв тоді сміливу думку зібрати розкинені по ріжних виданнях матеріяли і дати археольоґічний показчик Східної Галичини. Працю вів він кільканацяти літ і в 1918 р. видав її п. з. **„Zabytki przedhistoryczne Galicyi Wschodniej"**. Рівночасно переводив Януш деякі пошукування в терені і дав праці про підльвівські городища **(„Z pradziejów ziemi lwowskiej")**, про знахідки на Поділлі і масу дрібних заміток. Пробував теж дати синтетичні нариси, як „Етнічні і культурні типи в преісторії Галичини", „Передісторична культура гал. Поділля", „Передісторична людина"; ці праці сьогодня вже перестарілі, але в свій час були замітні як перші спроби синтези на цьому полі. За ту широку працю на полі археольоґії Януша назначено 1922 р. консерватором передісторичних памяток Східної Галичини.

Поруч з преісторією Януш від початку цікавився теж етноґрафією і мистецтвом. Ще як учень-ґімназист розсліджував караїтський цвинтар в Кукизові під Львовом, — таємниче племя караїтів так його заінтересувало, що почав над ним досліди і по роках праці дав монографію про них. Одна з перших праць Януша була про деревляні церкви в околицях Львова (1912 р.) — цю тему поширив опісля і мав уже підготовлений інвентар всіх деревляних церков у Галичині з фотоґрафіями і літературою.

Інвентаризація всіх історичних памяток Східної Галичини — це дальший етап праці Януша. В цім напрямі був він незвичайним ерудитом, зібрав і опанував такий величезний матеріял, як ніякий інший дослідник. Невеличку частину своїх здобутків умістив він у редаґованім ним видавництві **„Przeszłość i zabytki wojew. tarnopolskiego"** (1926), але сам інвентар залишився невиданий.

Особливу увагу звертав Януш на минуле Львова. Всю львівську старовину знав прекрасно — не тільки з чужих праць, але також з власних дослідів, в яких все давав щось нове й оригінальне. Прикладом може бути одна з останніх його праць **„Zabytki monumentalnej architektury Lwowa"** (1928), де дуже критично освітлив богато проблем львівської архітектури. Між іншим висловив він переконання, що церква св. Миколая — це будова з княжих часів. Спеціяльність Януша була теж арменістика: готовив велику моноґрафію про вірменську церкву у Львові і бібліоґрафію вірмен в Галичині й на Поділлі. Мав зібраний матеріял про початки культурного життя і „літературні сальони" у Львові; мав готову працю про типи вірмен в польській повісти і задумував освітлити з цього погляду також українські типи.

Свою широку й інтенсивну працю вів пок. Януш в крайно невідрадних відносинах, заробляючи пером на щоденний прожиток; ці матеріяльні невзгодини не дали йому викінчити підготовлених робіт і врешті зломили його в самій силі віку зрілої праці...

І. К.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

ОСТАННІ ВІСТИ

ВІДЧИТ ПРО ПОДІЇ В СХ. ГАЛИЧИНІ.

Ліга Оборони Прав Людини зорганізувала у Берліні відчит п. з. „Що діється в Польщі". Прелеґент, (кореспондент „Берл. Тґт." у Варшаві Дубрович, що переходить на становище кореспондента в Москві) присвятив значну часть відчиту українському питанню та виб. положенню в Польщі.

ПОЖЕЖА В ПЕРЕМИШЛІ.

У ночі із вівтірка на середу вибухла пожежа в фабриці хліборобського знаряддя Гоніґвахса в Журавиці б. Перемишля. Згоріла фабрика та шопи з матеріялом. У фабриці працювало 70 робітників, які втратять заробіток, бо відбудова потреває з пів року. Причина пожежі невідома. Шкоди є на 250.000 зол., а була обезпечена на 300.000 зол.

ЯК ЛІСНИЧИЙ МСТИТЬСЯ.

„Ґазета Поранна" з 7. листопада повідомляє: „Лісничий Кав. Бухта у Княжичах (б. Перемишля) в добрах Павликовського, за це, що візник Возняк Прокіп не нарізав у пору січки, втягнув його у стодолу, побив пястуками, трамтував обцасами, що нещасний залитий кровю зімлів. Бухта грозив Возняковi револьвером. Побитий відлежав у шпиталі. Справа опинилася перед судом. Возняк на все життя остане калікою й не могтиме заробляти.

ПОЖЕЖА У ВАРШАВІ.

У Варшаві при вул. Огородовій ч. 5. вибухла пожежа у фабриці халви. Вогонь охопив усю камяницю, в якій була теж фабрика мила і косметиків. Наслідком вибухів хемікалій попарилося кількох людей із вогн. сторожі. Коли сторожа викотила на двір бальон із 250 літр. спірту він вибухнув і вмить перемінив людей в живі смолоскипи. Два з них тяжко попарені.

ЕПІЛЬОҐ КРОВАВОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

У звязку з кровавою демонстрацією Центроліву у Варшаві (14. вересня) прокуратор виготовив акт обвинувачення проти кількадесятьох людей, м. н. б. пос. Дзенґелевського, Ходинського, Синовецького, соц. діячки Буціцької-Тилецької. З обвинувачених лише ця остання є на волі. Розправа відбудеться ще перед виборами до сойму

КВАПІНСЬКИЙ НА ВОЛІ.

Оборона б. посла Квапінського зложила кавцію 1000 зол. і з Варшави прийшов до управи мисловецької тюрми приказ, щоби випустила його на волю.

НОВАЧИНСЬКИЙ ВИДАВАТИМЕ НОВИЙ ЧАСОПИС.

Найверт-Новачинський покинув „Ґазету Варшавску" і, як зачувати, видаватиме тижневик „Ліберум Вето", в якім поборюватиме польську лівицю.

АРЕШТУВАЛИ ВЕСЬ ВИБ. КОМІТЕТ.

У Пабяніцах біля Лодзі арештували весь виборчий комуністичний комітет — 20 людей.

ДО ЛЕТУ НАД АТЛЯНТИКОМ.

Дня 5. листопада вистартував із Альтенгайму до лету над Атлянтиком великий німецький водний літак „До Х". Літак може забрати 170 людей.

ВІДГУКИ ДНЯ.

В погоні за інформаціями.

Я ніколи не брав активної участи в політиці, коли не брати під увагу активного права голосу і активного співробітництва в часописах. Але політичними партіями я все цікавився, хочби з огляду на відгадування будуччини, яку так знаменито відгадують усі мої земляки.

Ясна річ, що цікавили мене в першу чергу найбільші партії. Їх сила, спроможність і організація.

Значить: УНДО!

Доки слідив я цю партію сам, без помочі часописів, доти було все в порядку. Мені здавалося, що ця партія має найбільший вплив, децидуючий голос, найсильніший партійний апарат і може спокійно дивитися в майбутнє.

Але скортіло мене сягнути за інформаціями до сусідської преси і вона збила мене зовсім з пантелику.

Тепер я вже абсолютно не знаю, чи УНДО є на шпилі свого розвитку, чи над берегом своєї пропасти.

Почав я переглядати пресу від дня народин УНДО.

„На днях створилося т. зв. УНДО — Українське Національне Обєднання, яке претендує на найбільшу українську партію в Малопольщі. Але поштивий руский люд не дасться водити за ніс. Він вже прозрів"... і т. д.

....„УНДО, яке здобуло було деякий вплив на село, стратило його через свою антидержавність"...

....„Всьому винно УНДО, якого величезний вплив і добре зорганізований апарат"...

....„В самім УНДО-і нуртують угодові течії, які напевно допровадять до опамятання загорілих шовіністів".

....„УНДО, у якім переважають шовіністично-антидержавні елементи"...

....„Постійні крізи в УНДО-і напевно доведуть до розвалу штучного зліпища"...

....„Завзята, безоглядна, скажена агітація з боку УНДО"...

Перед виборами в 1928 р.:

...„Всі познаки вказують на те, що вибори будуть для УНДО дуже болючою наукою, що маси не вдоволяються шовіністичними гаслами"...

Після виборів:

...„Обставині, що польські листи не були злучені, може УНДО завдячити деякі успіхи"...

В рік пізніше:

....„Величезна окількість голосів, віддана на УНДО при останніх виборах вказує"... і т. д.

А потім, то майже щодня все щось іншого: раз УНДО паде, раз росте, раз його треба розвязати, раз з ним балакати, раз воно має вплив, раз на нього мають вплив і так у безконечність, аж до нинішніх часів.

Прийшли врешті теперішні вибори і звязані з ними ріжні події. В УНДО відбулися ревізії а в слід за тим арештування голови, містоголов, секретаря і визначніших членів. З тієї нагоди сусідські журналісти заспівали знову панахиду над УНДО-м.

Чого у тій панахиді нема! І що УНДО було сильне і що мало нагоду покаятися, і що тепер уже за пізно і що воно напевно розлетиться, і що воно ніколи не було сильне і що воно не мало популярности, і ще богато гороху з капустою, а все це на сподівану могилу ненависної партії.

Зївши всю отсю саламаху, я перестав орієнтуватися і тепер навіть не присягнув би, чи УНДО істнувало колинебудь.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— **Конфіската „Свободи".** 44-те число „Свободи" з дня 9. листопада 1930 р. підпало конфіскаті між іншим за буквальний передрук статті з несконфіскованого ч. „Діла" п. з. „Обіцянки й дійсність" „Одинка (1) ББ — що обіцяла, а що дала".

— **Знищили стрілецьку могилу.** Як відомо, в ночі з 30. на 31. жовтня невідомі справники знищили огорожу на стрілецькій могилі в Озірній (пов. Зборів). Залізний паркан вирваний разом із бетоном; все поломане, побите. Лев на мармуровій таблиці замазаний тиром, так само камінна плита, на якій є вириті імена поляглих стрільців, а яка в однім місці також надбита. Сама могила розкидана.

— **Свято 1. листопада у Відні** відбулось 1. XI. з такою програмою: в год. 10. панахида в церкві св. Варвари за тих, що впали в боротьбі, год. 19. в „Слованській Бесіді" Святочна Академія, на якій промовляли І. Потурай, І. Кирстюк. Був також реферат про сучасне положення українського народу, після чого відспівано народні пісні і національний гимн. Свято відбулось за старанням комітету українських національних товариств у Відні.

— **Арештування.** Дня 4. листопада арештували у Львові студента медицини Олексу Сокола. В його хаті, при вул. Клепарівській ч. 9. перевели ревізію та нічого не найшли.

— **Цикль чужинних драматурґів** у львівському театрі „Ріжнородностей" (що обіймає твори Ібсена, Стріндберґа, Шова, Піранделя, Ведекінда й Кайзера) пічне творець новочасної німецької драми Герґард Гавптман, а саме драмою „Дорота Анґерман" у перекладі д-ра Й. Бродзького. По режісерськи опрацював цю драму дир. Лев Шілер. У титуловій ролі Ева Кунцевичівна. Перша вистава „Дороти Анґерман" у вівторок.

— **Галицькі комуністи між собою.** Як відомо, галицькі комуністи навперегони намагаються підхлібитись більшовикам та переконати їх у своїй правовірности. Це суперництво в лизунстві супроти Москви перейшло в явну боротьбу: „Вікна" атакують „Культуру" за контрреволюційність, а „Культура" кидає камінці у „Вікна", мовляв, вони замало червоні. В останнім числі „Культури" читаємо: „Віконські „пролетарі" завжди спиралися на практичну роботу, „боролися" проти імперіялістичної війни на... теольоґії (автор поеми „Пролом"), співпрацювали до недавна у хлібоїдів та у всіх українських націоналістичних органах включно до „Поступу", помогають пролетаріятові боротись під згуки трелів соловейка, збагачують революційний рух перемальовуванням „УСУСУСІВ" на „ЧУСІВ", полагоджують всі важні „акти" в своїм житті в храмі св. Юра". В такім самім тоні „Вікна" пишуть про співробітників „Культури".

— **Галичина на фільмі.** Режісер Е. А. Дюпон викінчив „супершляґер" німецької продукції на 1930 рік п. з. „Два світи". Акція тієї фільми відбувається в Галичині, а героями її дві родини: українська й жидівська, що живуть в найближчому сусідстві, живуть близько і дружньо, взаїмно собі помогають, а всеж таки є собі — чужі. Автором сценарії „Двох світів" є, наскільки нам відомо, відомий драматичний артист у Берліні Олександер Ґранах, що походить з Городенщини.

— **Хто малював „Панораму Рацлавицьку?"** З нагоди вистави творів Стики у Варшаві, відомий польський письменник Бой-Желенський поміщує у „Курєрі Поранним" надзвичайно цікаву статтю, з якої передруковуємо кілька фраґментів: „Івана Стику памятаю з дитинства, — комбінація добродушности і хитрости, Заґлоба і Тартюф. Серед малярів його вважали партачем, все що він виставляв, було якоюсь імітацією: щось із Матейка, дещо з Ґротґера, або з Семірадського, чи Мальчевського. Осміщений у Кракові, Стика перенісся до Львова. Незабаром цей творець „Польонії" скомбінував нову аферу: Рацлавицьку Панораму. Не так „створив" її Стика як „скомбінував". Її малювало багатьох: він, на щастя, найменше і тому „Панорама" вийшла непогано. Військо малював Коссак, до пейсажу спровадили з Мюнхена специяліста Боллера, так, що цю „землю рацлавицьку, просякнуту кровю" обробляв флеґматичний німець, попиваючи пиво, а помогав йому молодий Станиславський. Тетмаєр мав відділ косинерів. Стика малював мало, бо займався тим, що обводив достойників, які оглядали роботу. Він показував, пояснював, говорив, очевидно, начеб то він був творцем усього. Нераз траплялось, що Стика показував як свою групу ще мокру від кисті Тетмаєра. Гірше було, як він хотів виласнити Коссака: По візиті якогось архикнязя, коли Стика надто влазив Коссакові в шкоду, темпераментний Войтек гнав його до руштування і хотів його бити, аж спокійний німець Боллер мусів мирити посварених рацлавіччиків". Як бачимо славним малярем буває інколи той, що не вміє малювати, а вміє добре розмальовувати свою особу в прилюдній опінії.

— **Не все золото, що світиться.** Богдан Гаврилюк студіював право і тому знав тільки параґрафи, але не розумівся на золоті навіть стільки, щоби розріжнити його від звичайної мідяної бляшки. З цього скористали якісь драби, які менше розумілись на параґрафах ніж на людській наївности і підійшовши на Підвалю до студента Гаврилюка, запропонували йому купити в них два золоті перстені і золотий ланцюжок за 38 золотих. Правник подумав собі, що це дуже добрий інтерес і втішений витягнув останніх 38 золотих та купив ці дорогоцінности. Хитрі драби продавши „золото", повтікали, а ущасливлений правник побіг до ювиліра продати свій скарб. Та не все золото, що світиться, тому скоро виявилось, що ці перстені і ланцюжок із звичайної міди, а коло золота вони і не лежали.

— **Бандитизм на Замарстинові.** Коли 20-літн. Тадей Підшкробок переходив вузькою вуличкою Замарстинова, на нього напали невідомі бандити і поранили ножами так, що він у непритомному стані опинився в лічниці. Поліція веде слідство.

— **Торгують живим товаром.** В поїзді, що їхав до Берліна німецька поліція арештувала горожанина СРСР Ґольдштайна та дві дівчини родом зі Львова. Всі троє мали фальшиві документи. Слідство виявило, що Ґольдштайн віз ці дві львовянки, як живий товар до Берліна.

— **Будемо мати і летунську поліцію.** Головна команда польської поліції у Варшаві приступила до утворення відділів летунської поліції. У найближчому часі вишколять першу кадру старшин летунських поліційних відділів.

— **Кинула дитину під трамвай.** Ольга Кудило із Утішкова (пов. Золочів) приїхала до Львова і тут кинула під трамвай свою 4-місячну дитину. Моторовий здержав віз і дитина врятувалася. Ольгу Кудило арештували.

— **Обікрали українського артиста.** Артист театру Когутяка Ґрузь Володимир переїзджаючи з Більча Золотого, винаймив віз одного селянина. По дорозі цьому артистові пропав кіш із його річами та річами його дружини. Хоч підозріння впало на селянина, який відвозив артиста з Більча, то поліція не маючи на те ніяких доказів, не перевела в нього ревізії. Та згодом виявилось, що згаданий селянин продає речі вкрадені в артиста і ці речі вдалось задержати, а артист Володимир Ґрузь може відобрати ці речі у станиці поліції в Більчу Золотім.

— **Велика пожежа ліса.** Під Рапалльо в Італії в соснових лісах повстав огонь, від якого згоріло 40 гектарів ліса. Пожежній сторожі вдалось урятувати дальших 60 гектарів соснових лісів. Тому, що ліс цей лежить на високій горі Портофіна, то мешканці Генуї та околиці бачили ту пожежу, підчас якої гора виглядала як величезний кратер вулькану в пору вибуху.

— **У пащі рекінів.** Сильний вихор струтив жінку віцеконзуля Злучених Держав у Гавані пані Джексон зі скелі у море. Там на неї кинулися рекіни. Чоловік Джексон та другий американський віцеконсуль кинулися на поміч, одначе всі троє згинули в бурливих филях. Присутній на місці ще один член консуляту хотів ратувати потопаючих, та сам малощо не згинув.

— **Курці, плачте!** В місті Дургамі в Південних Каролінах у фабриці тютюну вибухла пожежа. Згоріло аж 500.000 кґ. тютюну і папросок. Один урядовець, який хотів ратувати фабрику, упав в огонь і згорів також.

— **Зі світа фільм.** Статистика виказує, що всі фільмові підприємства в цілому світі мають капітал в сумі 32.300,000.000 золотих. Ці кольосальні суми йдуть головно на виробництво фільм.

— **Зїзд пролетарських письменників.** У Харкові відбувається зїзд пролетарських письменників, у якому бере участь 22 представників ріжних літературних організацій. Польську пролетарську літературу заступає Бруно Ясенський, який виголосив реферат проти польської націоналістичної літератури.

— **Большовики видають твори Рабіндраната Тагора.** Державне видавництво С.Р.С.Р. підписало з Рабіндранатом Таґором умову на видання всіх творів цього гіндуського письменника по російськи. Рабіндранат Таґор дістав 10.000 долярів гонорару. — Як видно, то і твори контрреволюціонера, містика і ворога матеріялізму й клясової ненависти більше варта ніж писанина пролетарських віршоробів.

— **Прикра помилка** трапилась у фейлетоні з дня 5-го листопада п. з. „Чвертьстоліття теорії умовности"; в шпальті III-ій 3-ім рядку має бути: „якась чотировимірна істота" (зам. якусь чотировимірну суть).

З театру.

МАЛИЙ ТЕАТР: *„ПЕРША ПАНІ СЕЛЬБІ"*, С. ДЖОН ЕРВАЙНА.

Англійська сучасна комедія ріжниться від найбільше поширеної на всіх европейських сценах — французької такою основною рисою: вона обичаєва, а не ситуаційна, говорить про любов тоном розмов у сальоні, а не в спальні. Французи роблять на сцені те, що й поза нею: придумують ріжні способи подразнення та розбудження „апетиту", — англійці розпускають улюблений алькоголь — віскі — содовою водою.

„Перша пані Сельбі" — зразкова, добре написана комедія на тему сучасних потрясень у святій інституції подружа та манії „молодости". 50-літній поважний, зрівноважений богач після 20 літ прикладного подружа розводиться з жінкою, бо закохався в 20-літній дівчині; жениться з тою гускою і є з нею „щасливий" 5 літ аж до хвилини, коли молода жінка коштом цього 5-літнього досвіду не зрозуміє, що її муж таки для неї за старий і що краще пошукати собі іншого, не менше богатого, але дурнішого. Муж у розпуці, маючи давню пошану для здорового розуму своєї першої жінки, іде до неї за радою, як вийти із дурної ситуації без сорому та клопотів.

У такім традиційнім середовищі як англійська родина, прекомічні ситуації виходять із самих розмов дорослих дітей, що сватають своїх родичів, критикують їхню тактику та почування; а претенсії „молодости", що „хоче тільки брати та нічого не давати!". — Неодна із іронічних, влучних уваг автора на тему нинішнього переплутання понять про „любов" і „права до життя" торкається і нашого життя.

Комедія не кінчиться банальною, схематичною розвязкою. Вона богато краща, ніж три-чотири попередні у цьомуж театрі і грали її куди краще. Заголовну ролю мала нова для Львова, досвідчена артистка п. К. Жбіковська, природна, чутлива на нюанси тону та рухів. Її головний партнер п. Ч. Стшелецький, немов би зазнав її корисного впливу, бо не вийшов ні на хвилину з поважного тону. П. Е. Подборувна мала весь потрібний темперамент і всі інші риси, згідно з бажанням автора. *м. р.*

Ювилей театрального артиста.

Театр ім. Старицького в Стрию заснований майже виключно місцевими силами, святкує 25-ліття театральної праці головного свого організатора та артиста Василя Коссака. Таке свято єдина винагорода за довголітню невдячну працю нашим артистам, що роками скитаються в злиднях разом із нашими мандрівними театрами.

В. Коссак почав свою карієру 1904 року в Калуші. Тут заанґажував його вперше тодішній директор нашого одного театру т. зв. „Бесіди" бл. п. М. Губчак. Молодий артист мав гарний голос і поставу. Почав співати в оперетках і операх. Якийсь час виступав у міськім театрі у Львові, але згодом вернувся на дошки рідного театру. Відомі його креації в „Катерині", „Різдвяній ночі", „Роксоляні", „Проданій нареченій", „Гальці", „Казках Гофмана", „Кармені" і ін.

Коли підчас війни театр розбився, В. Коссак сам організує театральний гурток, але російська влада забороняє його. Тоді він мусить удруге йти до польського театру. Після повороту австрійської влади стає управителем нового театру „Бесіди" до 1923 р. Відтак як директор окремої театральної трупи обїзджає Волинь, Полісся і Білорусь. Від 1929 р. організує театр ім. Старицького в Стрию.

У Стрию основано громадянський комітет що має на меті в 25-ліття сценічної праці артиста передати йому бодай скромний ювилейний дарунок. Програма і день свята будуть означені пізніше. Покищо комітет під проводом о. Романа Височанського звертається з покликом до аматорських гуртків і всіх симпатиків ювилята пересилати жертви для вшанування ювилята.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам від дня 30. жовтня до 5. листопада п. р. масло пріма експортове солене 4·20 зол., масло пріма бльокове несолене 4·20 зол., літра молока 0·34 сотиків, літра сметани 1·70 зол., копа яєць 12·30 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер, 6. листопада, год. 7·30 веч. „Фіялка з Монмарт".
Пятниця, 7. листопада, год. 7·30 веч. „Фіялка із Монмарт".

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Четвер, 6. листопада, год 7·30 веч. „Хоробрий вояк Швейк".
Пятниця, 7. листопада год 7·30 веч. „Хоробрий вояк Швейк".

Малий Міський Театр:

Четвер, 6. листопада, год 7·30 веч. „Перша пані Сельбі"
Пятниця, 7 листопада, год. 7·30 веч. „Перша пані Сельбі".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „Ягода під шапкою" (Біллі Дов).
КАСІНО: Звукова фільма: „Танок серед сердець".
КОПЕРНИК: Звукова фільма: „Чотири пера", „Кокосові горіхи".
КОЛЬОСЕИ: Нечинне.
ЛЕВ: Звукова фільма: „Тройка".
МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма: „Чотири пера", „Кокосові горіхи".
ОАЗА: Геєнна насерднці (Евеліна Гольт)
ПАН: Прокажена.
ПАЛЯС: Звукова фільма: „Моє сонечко" (із Джанет Гейнор).
ПАСАЖ: Звукова фільма: „Анджеліта" і додатки.
ПРОМІНЬ: Загибіль Росії. Російський хор.
РАЙ: Звукова фільма: „Білі тіни".
ХИМЕРА: Граф Каліостро.
ФАТАМОРҐАНА: Звонар із Нотр Даму (з Льон Чанеєм).
СТИЛЕВЕ: Поет прошак.
УТІХА: Заборонена жінка (Варконі-Шільдкравт).

Програма радіо.

Пятниця 7. XI. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Легка музика. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·25 Спів солістка Тамінена. **Льондон** (356,3) 20·00 Водевіль, гумор, пісні. **Берлін** (419) 16·05 Капеля Кайша. **Харків** (426) 16·00 Сучасна музика. **Стокгольм** (435,8) 17·00 Твори Шопена. **Рим** (441,2) 12·45 Радіоквінтет. **Прага** (486,2) 19·30 „Ревізор" Гоголя. **Відень** (516,3) 21·15 Органи. **Будапешт** (550,5), 9·15 Орхестра. **Париж** (1724,1) 17·30 Солісти.

Субота 8. XI. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Слуховище для дітей. **Гельсінгфорс** (221,4) 19·30 Сольо на акордіоні. **Льондон** (356,3) 16·30 Квінтет і хор. **Берлін** (419) 16·30 Концерт. **Харків** (426 16·00 Музика. **Стокгольм** (435,8) 16·00 Музика. **Рим** (441,2) 12·45 Музика. **Прага** (486,2) 19·20 Еспанські пісні, співає Юрій Носка. **Відень** (516,3) 12·00 Капеля Айхгорна. **Будапешт** (550,5) 12·05 Військова музика. **Ленінград** (1000) 17·30 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Репертуар Нового Українського Театру дир. П. Карабіневича. 718

Гусаків:
6. XI. „Пан Твардовський".
7. XI. „Вихрест".
8. XI. „День і ніч".
9. XI. „Ніч гріху".

Мостиска:
10. XI. „Шлях до пекла".
11. XI. „Танок Венери".

Театр укінчив постановку штуки перек. Карабіневича „Плач Ізраїля".

Установчі Збори „Українського Фотографічного Товариства", затвердженого рескриптом Львівського Воєвідства з жовтня 1930, Ч БП. 125/Тов./1930, відбудуться дня 9. листопада 1930 р. в год. 12-ій в салі „Союзу Українок", Львів, вул. Руська ч. 20/II. з ось таким порядком нарад: 1) Отворення Зборів. 2) Відчитання статуту. 3) Вибір Управи Товариства. 4) Внесення — Усіх фотоаматорів просить прибути — **Ініціятивний Комітет.**

Заходом Жіночого Кружка ім. Ганни Барвінок відбудеться в пятницю (7-го) в 6-ій годині вечором в салі „Української Бесіди" (вул. Гутовського, ч. 22) виклад інженіра Костя Котецького: **„З мого побуту в Японії".** Демонстрації співу і музики при помочі грамофону. Вступ за добровільними датками на „Рідну Школу". 846

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик, прецизійні, продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони знана фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, пл. Марійська ч. 5. 437

НЕ ЖУРИСЬ, дівчино — Мандль направить пильно. За одного золотого кульчик, брошку і перстенець — відновить аж дивно! вул. Коперника напроти кіна. 772 4—?

УНЕВАЖНЮЮ згублене свідоцтво зрілости з р. 1921, видане Державною Українською Гімназією в Станиславові. — Софія Девосер студ. мед. 828 3—3

КАНД. адвок., практика судова, глядає посади у адвоката від 5 грудня п. р. — Т. Петришин, Побужани, Буськ ад Красне. 830 3—3

АДВОКАТ — на провінції — пошукує до самостійного ведення канцелярії — концipієнта. Посада вільна зараз. Зголошуватися до Адміністрації „Діла". 836 2—2

ПАННА з середньою освітою пошукує бюрової посади, евентуально в якомусь підприємстві в характері касієрки за зложеною кавцією. Ласкаві зголошення прошу слати до Адміністрації „Діла". 842 1—3

ПОМЕШКАННЯ до винайму: **3 покої з кухнею і 1 покій із кухнею** за річним чиншом при вулиці **Стахевича** бічна від Гроховської у **Стахова.** 844 1-3

СОНІШНА, умебльована кімната на 1—2 особи, з удержанням або без — Шашкевича 4/II. 845 1—2

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Дентист - Стоматольоґ
Д-р мед. Чайковська-Ляхова Ольга
лікар заграничних клінік
орд. від 8—12 і 14—18 год., неділі і свята 10—12. **ЛЬВІВ, вул. ЛЬВА САПІГИ ч. 9.**
405 31-?

Д-р ЕВГЕН ДУРДЕЛЛО

бувш. лікар заграничних клінік, спеціяліст скірних, венеричних і сексуальних недуг (полова неміч) та **лікарської косметики**

ординує в скірних недугах і т. д. від год. 8½—10, 14—16.
в косметиці від 10—11 і 16—18
в неділі і свята від 10—11.

Гірське сонце. Вапофор. Діятермія. Кріотерапія. Сепаратові ждальні.

ЛЬВІВ, вул. Сикстуська ч. 22, III. п. (біля Нар. Гостинниці).

Вінда до вжитку. Телефон 38—90.

Спеціяліст недуг легенів, серця і жолудка

д-р Фелікс Ган

Львів, Листопада 30.

1206 Пересвітлення Рентґеном.

Дентист Яків Насс

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. п.

Скріплює розхитані зуби, пльомбує і виймає зуби без болю. Штучні зуби в кавчуку і золоті найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. П. і. Урядовцям і студентам значна знижка. Тел. 65—73.

Ощадностеві ПЕЧІ
КАФЛЕВІ — до переношення
Патент № 15825 і 16095
КАФЛІ і т. д. доставляють
ХЕМІЧНІ ЗАВЕДЕННЯ в ВАРШАВІ **„HALIS"**
Відділ у Львові.
Вул. 3-го Мая 11 (в подвірю)

ФОРТЕПЯН „Wirtha" коротенький, хрестовий, знаменитий дешево продам. — Коперника 26. Склениарський. 847 1—3

За редакцію відповідає Олександер Костик Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.